

Avaimen etsintää – Japanin Kofun-kausi ja hautakummut

Anniina Wallin

Julkaisu: Harukaze – Kirjoituksia Japanin kulttuurista.

Numero: 4.

Julkaisupäivämäärä: 13.5.2008.

Julkaisija: Japani-opinnot, Oulun yliopisto, Oulu.

ISSN: 1458-2899.

URL: http://www.oulu.fi/hutk/japani/Harukaze/Wallin_2008.html

Asiasanat: hautamuistomerkit, hautalöydöt.

Ihminen halajaa tietää, kuka hän on, keitä he olivat ja mistä he tulivat. Uteliaisuus vie ihmistä eteenpäin. Uteliaisuus saa ihmisen ihmettelemään, mitä on seuraavan kukkulan, metsän tai järven takana. Uteliaisuus saa ihmisen kaivautumaan maan sisään tutkiakseen, mitä on piilossa mullan alla. Uteliaisuus – ja ahneus – saavat ihmisen kyselemään esi-isiensä motiiveja rakentaa mahtavia monumentteja kuolleilleen. Mitä aarteita nuo monumentit kätkevätkään sisuksiinsa? Mikä avain avaa oven käsin kosketeltavaan menneisyyteen?

OVI JA KEHYS

Kofun-kautta (古墳) voisi kutsua Japanin kolmanneksi aikakaudeksi. Se seuraa kronologisesti varhaista Jōmon-kautta (縄文, n. 10 200 eKr. – n. 200 eKr.) ja myöhempää Yayoi-kautta (弥生, n. 200 eKr. – n. 250 jKr.). Kofun-kausi käsittää ajanjakson, joka alkoi 200-luvun loppupuolella jKr. ja päättyi noin 500-luvun puolivälin paikkeilla, vaikka ajoituksesta löytyy erilaisia vuosilukuja. Nimensä tämä aikakausi on saanut lukuisista kumpuhaudoistaan, joita on löytynyt noin 10 000 kappaletta ja joiden muoto on mielenkiintoinen avaimenreikä eli *zenpoukōen*.

Kofun-kausi ei ole missään nimessä pitkä aikakausi edeltäjiinsä verrattuna, jotka kestivät noin 10 000 ja 500 vuotta. Kuitenkin tämän kauden aikana alkoi nykyisen Japanin valtiollinen muotoutuminen ja keisarisuvun uskotaan saaneen alkunsa tämän aikakauden kuluessa.

Uskonnolliselta katsomukseltaan Kofun-kausi kuuluu vielä esibuddhalaiseen kauteen. Buddhalaisuus saapui Japaniin vasta vuoden 552 jKr. paikkeilla, jolloin korealainen **Paekchen** valtio lahjoitti Japanin hoville Buddhan patsaan. Näin ollen voidaan olettaa, että Kofun-kauden Japani olisi uskonnolliselta katsomukseltaan ollut joko esishintolainen tai shintolainen. Millaista tuon ajan shintolaisuus on todella ollut, on mahdotonta arkeologisten löytöjen valossa arvioida varmasti. On kuitenkin luultavaa, että Jōmon- ja Yayoi-kausien shamanismi, animalismi kehittyi monimutkaisemmaksi lähentyen shintolaisuutta. On vaikea määritellä tarkasti, kuinka lähelle shintolaisuuden nykyistä muotoa tuolla kaudella päästiin.

Kofun-kauteen sijoittuu myös Japanin ensimmäinen valtio, josta on kirjallisia tietoja. Kiinalainen Wei-kronikka (tunnetaan myös *Wei-shuna*) mainitsee valtion nimeltä Yamatai (邪馬台国, 耶馬台国). Sitä hallitsi **Himiko** (卑彌呼), jonka arvonimeksi mainitaan joko kuningatar tai noita. Monissa nykyajan kirjoissa mainitaan myös valtio Yamato (大和). Monet avaimenreikähaudoista sijaitsevat Yamaton eli Naran alueella ja Japanin hovi on nimetty tämän alueen mukaan. Mutta ei ole tietoa, ovatko Yamato ja Yamatai sama asia ja onko kuningatar Himiko todella ollut olemassa. Naiselle rakennettua kuninkaallista hautaa ei ole löytynyt ja tästä syystä kuningatar Himikon olemassaolo kyseenalaistetaan, vaikka sitä ei täysin pystytä sulkemaan pois. Kuningatar Himikon olemassaolon mahdollisuus asettaa täysin uuteen valoon japanilaiset myytit auringonjumalatar **Amaterasusta** (天照大神, Amaterasu-ōmikami), jonka jälkeläisiä Japanin keisarien on selitetty olevan.

Yksi ongelma Yamatain ja Yamaton välillä on lausumisessa. *Wei-shu* on kirjoitettu kiinalaisilla merkeillä ja Yamatai on nyky-japanin lausumismuoto, ja uskotaan, että se on lausuttu aikoinaan Yamato. *Wei-shu* mainitsee Yamaton kuningaskunnan sijainneen Naran jokialueella viimeistään neljännellä vuosisadalla jKr. Kuningatar Himiko ja hänen seuraajansa kuningatar **Iyo** (tai **Toyo**) lähettivät viestinviejiä ja kunnioituksenosoituksia muuttamaan kerran Wei-valtion pääkaupunkiin Louyangiin, joka on yksi Kolmesta Kuningaskunnasta Kiinassa, ja kiinalaiset vastasivat lähettämällä omia

lähettiläitään Japaniin. Kuningatar Himikon ensimmäisen lähettilään lasketaan matkanneen Kiinaan vuonna 239 jKr.

Toinen ongelma on Yamaton sijainti Japanin saarilla. Nykytutkijat väittelevät, sijoittuiko kyseinen valtio pohjoiseen Kyushuun vai keskiseen Kinkiin. Tästä kysymyksestä on väitelty yli 200 vuotta ja ammattilaisten lisäksi siihen ovat osallistuneet myös harrastelijat. Koska suurin osa avaimenreikähaudoista löytyy Naran alueelta, monet uskovat Yamaton sijainneen alun perin tällä alueella. Toisaalla pohditaan yhteyksiä legendoissa kerrotusta ensimmäisestä keisari **Jinmusta** (神武), jonka kerrotaan luoneen ensimmäisen japanilaisen valtion valloittamalla ja alistamalla muut alueet. Mielenkiintoista keisari Jinmun kohdalla on, että hän on **Ninigi-no-mikoton** (にに儀の尊) lapsenlapsen lapsi. Ninigi-no-mikoto puolestaan on jumalatar Amaterasun lapsenlapsi. Legenda ensimmäisestä keisarista on kirjattu ylös aikaisintaan 700-luvulla jKr., eikä kyseisestä keisarista ole minkäänlaisia oman aikansa kirjallisia lähteitä, mistä syystä tämän keisarin olemassaolo kyseenalaistetaan vieläkin selkeämmin kuin kuningatar Himikon, josta on olemassa aikalaislähteitä.

Useimmat länsimaisesta esihistoriasta ja historiasta kiinnostuneet ovat selvillä kolmiperiodi-järjestelmästä, jossa aikakaudet jäsennetään kivi-, pronssi- ja rautakauteen. Japanilaisessa esihistoriassa ja historiassa tämä järjestelmä ei toimi täydellisesti. Japanissa oli pitkä kivikausi, mutta on mahdollista määritellä eroa pronssi- ja rautakauden välillä. On näet niin, että sekä pronssi että rauta saapuivat Japaniin samaan aikaan mantereelta. Mantereelta perityn tavan mukaan japanilaiset valmistivat uskonnolliset esineensä pronssista (peilit, kellot) ja käyttöesineensä raudasta (aseet, aurat). Tämä piirre on hyvä pitää mielessä puhuttaessa hauta-antimista. Kofun-kauden katsotaan kuitenkin olevan täydellisesti rautakautinen kulttuuri siinä mielessä, että metallit syrjäyttivät kokonaan kiviset työkalut.

AVAIMENREIKÄ

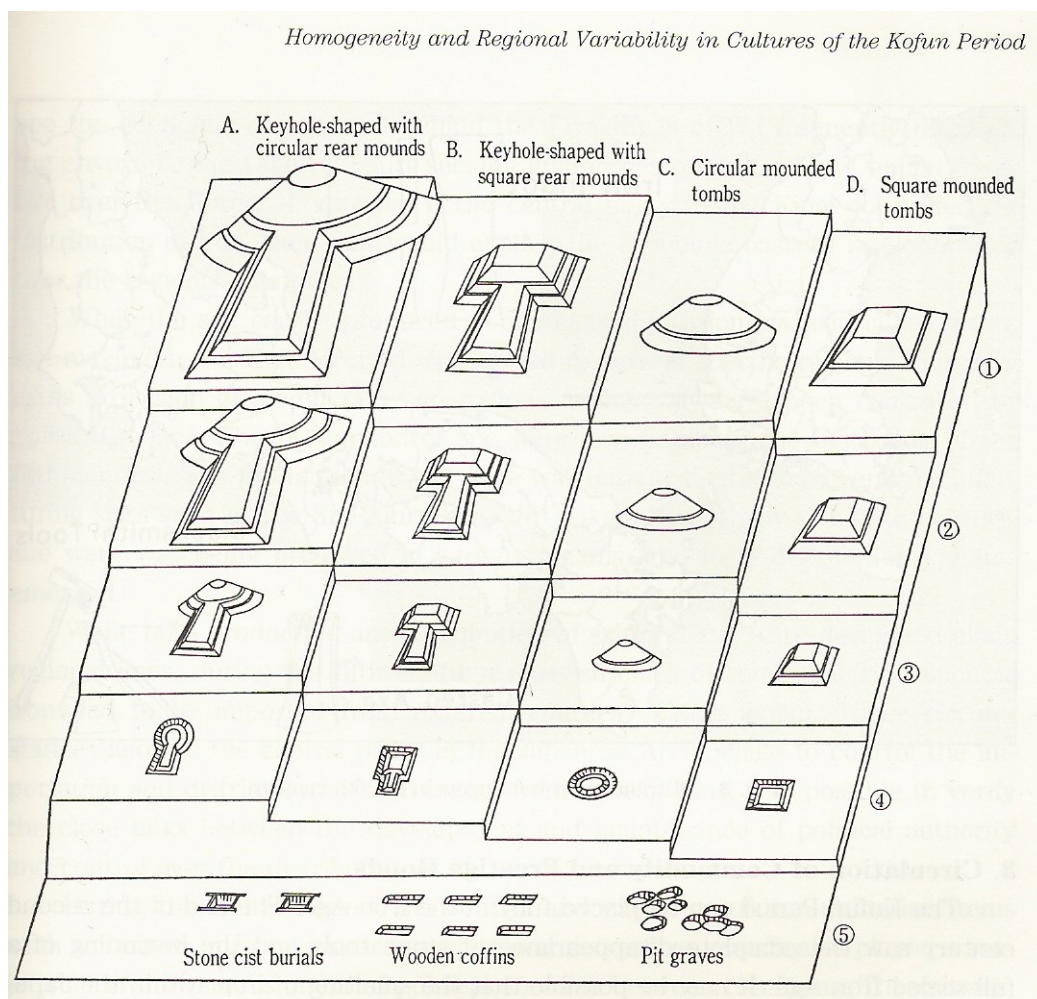
Arkeologisissa tutkimuksissa on todettu, että ensimmäiset avaimenreiän muotoiset haudat eivät itse asiassa sijoitu Kofun-kaudelle vaan jo aiemmalle Yayoi-kaudelle. Tällä aikakaudella lienee jo muodostunut tai ainakin alkanut muodostua selkeästi aatellisiksi luokiteltavia perheitä ja tapoja, joissa päälliköt haudattiin osoittelevan erilleen muusta väestöstä.

Avaimenreiän muotoiset haudat eivät ole ilmestyneet tyhjästä, vaan ne ovat pitkähkön muotoutumisen tulos. Tämä kehitys lienee alkanut jo mannermaalla Kiinassa. Ensimmäiset variaatiot Kofun-tyypin haudoista myöhäisellä Yayoi-kaudella ovat pyöreät ja nelikulmaiset päällikkökumpuhaudat, joissa on saattanut olla yksi tai useampi kapea, pitkänomainen uloke. Näiden ulokkeiden uskotaan olleen tärkeässä osassa hautajaisseremonioiden aikana, sillä hautaukset on poikkeuksetta tehty keskelle kumpua. Myöhäisen Yayoi-kauden lopulla yleistyivät ja alkoivat hallita haudat, joissa on vain yksi uloke. Tämä uloke levenee poispäin keskuskummusta ja kokonaisuudessaan muoto on selkeästi avaimenreiänmuotoinen. Samalla haudat alettiin rakentaa kolmiaskelmaisiksi.

Kaikissa avaimenreikähaudoissa on muutama selkeä piirre, jotka toistuvat ajasta ja paikasta riippumatta. Ensinnäkin kaikki Kofun-haudat koostuvat kahdesta osasta, joista toinen on pääkumpu (isoissa ja keskikokoisissa ympyränmuotoinen sekä keskikokoisissa ja pienissä neliönmuotoinen) ja toinen neliömäinen osuus edessä. Toiseksi hautaukset on tehty pääosan laelle kaivettuun kuoppaan, johon puinen arkku on laskettu. Arkkujen arvellaan useimmiten olleen *kōya makia* (高野槨) eli japanilaista setripuuta. Kolmanneksi hauta-antimet on asetettu lähelle vainajaa, joko itse arkkuun tai kivisen suojakammion sisälle. Hauta-antimiin kuuluu aina peili ja aseita sekä muutamia henkilökohtaisia esineitä. Monet pronssipeilit ovat niin sanottua *sankakuen-shinjuukyō*-tyyliä (三角縁神獣鏡). Lopuksi yhteistä ovat vielä hautojen päällystäminen kivilaatoilla ja ulkopuolelle asetetut keraamiset *haniwat*, jotka ovat symbolisia uhrilahjoja tai sisältävät niitä.

Vaikuttaa siltä, että suurin osa Japania on omaksunut tyypilliset avaimenreikähaudat yhtäaikaaisesti, mikä viittaisi voimakkaisiin poliittisiin ja sosiaalisiin siteisiin ja yhteistyöhön eri alueiden välillä. Toisin kuin Yayoi-kaudella, jolloin ei haudauksessa vaikuta olevan mitään selkeää linjaa, joka olisi määrännyt päälliköiden arvoasteen esiintymisen hautakummuissa, Kofun-kausi näyttäytyy arkeologiassa tiukasti systematisoituneena ja hierarkia yhteiskunnassa on vahvasti painottunut tutkittaessa kumpu-hautojen muotoa suhteessa päällikön statukseen.

Avaimenreiän muotoiset haudat ovat osa monimutkaista yhteiskuntajärjestelmää, jossa sekä kumpuhaudan koko että sen muoto määrittävät haudan asukin aseman Kofun-kauden yhteiskunnassa. Samanlaista käyttäytymistä on havaittavissa vanhan valtakunnan aikaisessa Egyptissä, jonka pyramidit osoittivat hallitsijoiden korkeaa ja jumalallista asemaa. On luonnollista, että pienet haudat kuuluvat vähäisemmille henkilöille ja isommat tärkeimmille yksilöille. Mutta tilanne ei ole aivan näin yksinkertainen. Taulukko kuvassa 1 selvittää hautojen koon ja muodon suhteellisuutta järjestyksessä, jossa on vielä erilaiset tavallisen kansan käyttämät kuoppahautaustavat. Niiden vähäisimpänä muotona on ainoastaan maahan kaivettu kuoppa.

Kuva 1. Kofun-kauden hautamalleja. Lähde: *Interdisciplinary Perspectives on the Origins of the Japanese* (1996), s. 173.

Teknisesti avaimenreikähaudan rakentaminen ei ollut vaikeaa, vaikka vaatikin melkoisia ponnistuksia. Monessa tapauksessa haudan paikaksi on valittu mäki tai kumpu, joka nousee selvästi ympäröivää aluetta korkeammalle. Tämän jälkeen hautakumpu on muokattu haluttuun muotoon poistamalla ja lisäämällä maata vaadittuihin kohtiin. Koska itse hautarakennelma on näin ollen hyvin integroitu ympäristöön, on vaikea sanoa, mistä itse hautakumpu alkaa ja luonnon maasto loppuu. Rakentajat käyttivät yleisesti hyväkseen jo valmiiksi luonnossa olevia muotoja, jotka saivat haudat vaikuttamaan suuremmilta kuin ne todellisuudessa olivat (katso kuva 2). Tämä on osoitus melkoisesta neroudesta ja taloudellisesta ajattelusta.

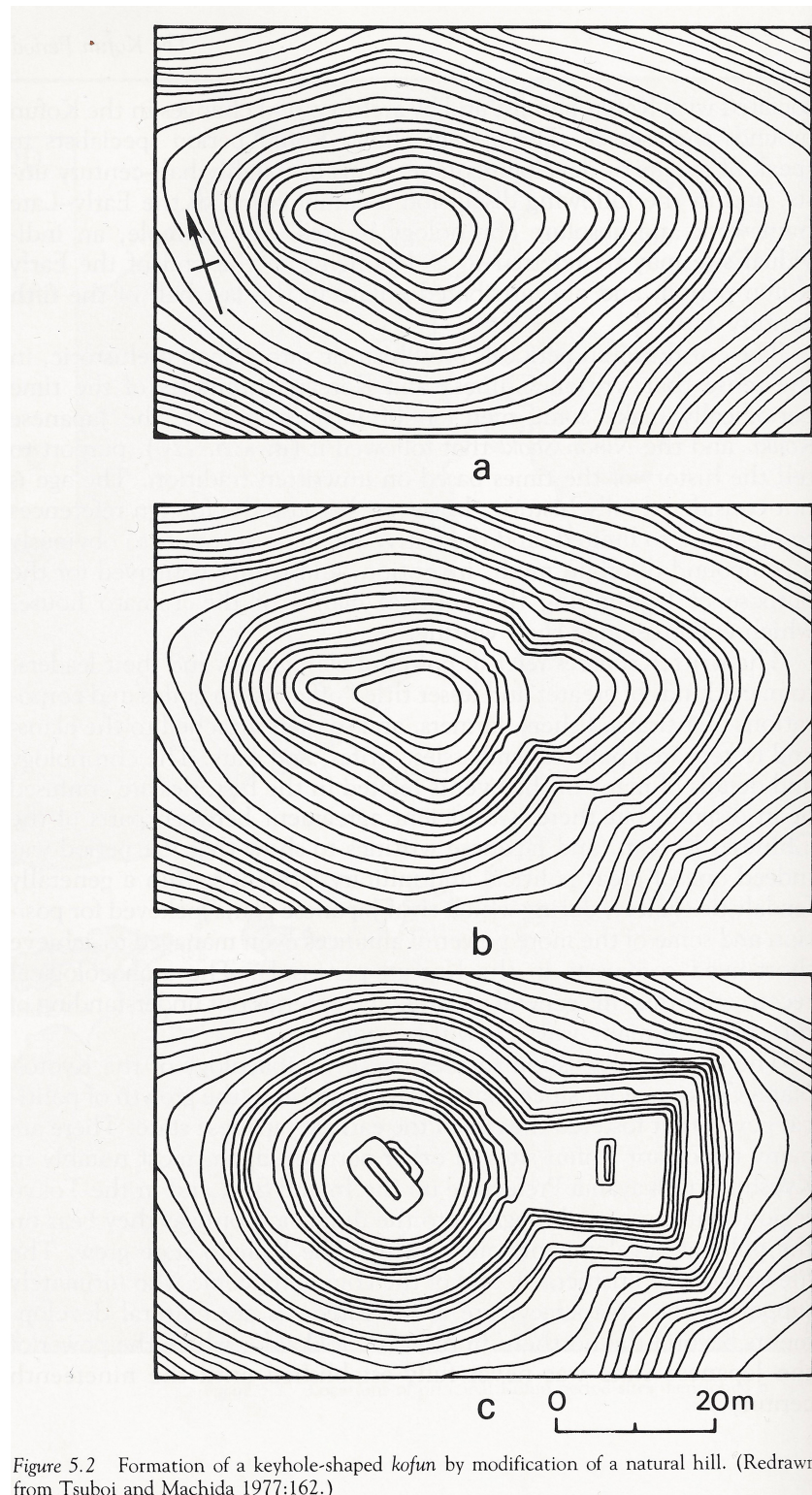

Figure 5.2 Formation of a keyhole-shaped *kofun* by modification of a natural hill. (Redrawn from Tsuboi and Machida 1977:162.)

Kuva 2. Avaimenreikähaudan sijainti suhteessa paikan pinnanmuotoihin. Lähde: C. Melvin Aikens & Takayasu Higuchi: Prehistory of Japan (Academic Press 1982), s. 254.

Keskelle haudan pääosan kumpua kaivettiin kuoppa. On vaikea sanoa, miten suuria ja syviä nämä kuopat ovat, mutta korkeutta ja pituutta näillä "kuopilla" on niin paljon, että voidaan pikemminkin puhua kapeista huoneista kuin kuopista. Harvemmin hautahuoneilla on leveyttä paljon yli metrin verran, mutta poikkeuksia luonnollisesti on. Kuopan lattia ja seinät päällystettiin käsittelemättömillä, paksuilla kivilaatoilla, joiden taakse kaadettiin soraa tai muuta irtomaata. Ennen sinetöimistä huone tilkittiin savella, jotta se saataisiin pysymään kuivana. Vainaja laskettiin huoneeseen ilmeisesti puisessa arkussa ja arkku peitettiin savella, jonka jälkeen hautahuone katettiin kahdeksalla isolla kivilaatalla. Tässä kohden on käytettävä termiä "ilmeisesti" puhuttaessa puisista arkuista, koska niistä on löytynyt vain jäänteitä eikä ole vahvistetusti löydetty jäänteitä vainajista.

AVAIMENREIÄN TAKANA

Keitä näihin mielenkiintoisen muotoisiin hautoihin haudattiin? Ensimmäiseksi on huomioitava, että avaimenreikähaudat eivät ole aivan niin yksinkertaisia hautauksia kuin luulisi. Nykyjapanilaiset ovat selkeästi tietoisia siitä, mikä on heidän asemansa suhteessa heitä ympäröiviin henkilöihin. On uskottavaa, etteivät muinaiset japanilaiset tässä poikenneet suurestikaan jälkeläisistään. He vain ovat tuoneet hyvin konkreettisesti ja systemaattisesti nämä erot esille hautaustoimitusten aikana ja jälkeen. Haudan koko ja muoto ovat merkittäviä ulkoisia statuksen korostajia. On hyvin luultavaa, että aikoinaan pelkästään vilkaisemalla hautausta ja tarkkailemalla sen muotoa ja kokoa japanilainen pystyi pääättelemään, kuinka tärkeä henkilö hautaan oli laitettu. Avaimenreikähaudat oli selkeästi tarkoitettu muinaisen yhteiskunnan parempiosaisille eli hallitsijoille, aatelisille ja merkittävästi rikkaammille maanviljelijöille tai maanomistajille.

Mitkä ovat syyt, joiden vuoksi arkeologit uskovat avaimenreikähautojen kuuluvan juuri Kofun-kauden yhteiskunnan parempiosaisille? Ensinnäkin avaimenreikähaudat ovat suuria ja siten hyvin työläitä rakentaa. Harvalla oli varaa rakentaa sellaista, sillä suuritöiset projektit vaativat paljon pääomaa ja työntekijöitä. Tässä tilanteessa on helppo verrata Kofun-hautoja Egyptin vanhan valtakunnan valtaviin Gizan pyramideihin. Samalla tavoin

kuin Gizan mahtavien pyramidien kohdalla, on myös avaimenreikähautojen tarkoitus ollut muistuttaa myöhempiä polvia vainajan mahtavuudesta ja (suurimpien hautojen kohdalla, joiden uskotaan olevan keisarisuvun hautoja) jumaluuden kaltaisesta persoonasta.

Toiseksi, suhteellisen runsaat ja kalliit esineet haudoissa tuskin olivat kenen tahansa saatavilla. Vaikka monet Japanin aikakausista ovat tunnettuja sota- ja hieman sekasortoisista oloistaan, tavallisella talonpojalla ei liene ollut varaa haudata vanhempiaan useiden miekkojen kanssa. Tuhlailevaisuus onkin yksi avainsanoista tutkittaessa minkä tahansa kulttuurin aateliston (tai vastaavan luokan) ja rikkaiden hautauksia. Vain harvoin rikkaat ovat unohtaneet osoittaa omaa merkittävyttään mahtailevilla ja tuhlailevilla hautamonumenteilla ja hautajaismenoilla.

Kenties ei ole viisasta vertailla Japanin Kofun-kauden kulttuuria ja tapoja meille länsimaalaisille tuttuihin tapoihin kautta aikojen. Toisaalta ei tarvitse mennä kovinkaan kauas Japanista, jotta löytyy vastaavia esimerkkejä, kuten Xianista löytyneet tuhannet terrakottasotilaat (200-luku eKr.), jotka seurasivat erästä kiinalaista keisaria ikuiseen lepoon?

Tiettävästi suurin Japanista löytynyt avaimenreikähauta sijaitsee Osakan tasangolla. Sen uskotaan olevan keisari **Nintokun** (仁徳, n. 313–399 jKr.) hauta. Se käsittää noin 32 hehtaarin alueen (vertailuna sanottakoon että Gizassa sijaitseva Kheopsin pyramidin ala on noin 5,3 hehtaaria). Pituutta tällä jättimäisellä haudalla on noin 475 metriä, sitä kiertää kolme vallihautaa ja se on rakennettu 400-luvulla jKr.

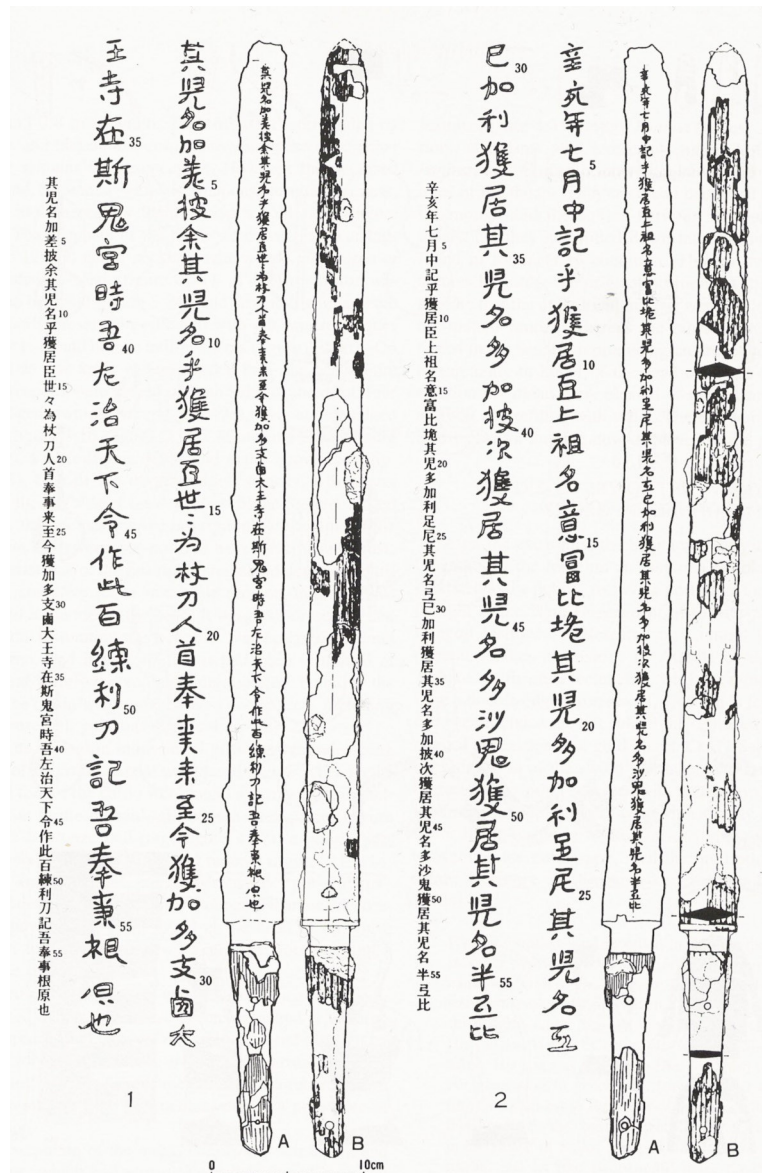
LUKON OSAT

Jokainen hauta on antimiensa suhteen hyvin yksilöllinen, joten tässä vaiheessa on puhuttava yleistyksistä. Haudoissa on suhteellisen tasainen määrä tavaroita, joiden alkuperä on selkeästi mantereella joko Kiinassa tai Koreassa. Sen lisäksi, että haudoissa on kiinalaista ja korealaista esineistöä, tutkimus on osoittanut, että suurin osa Kofun-kauden raudasta on

peräisin Kiinasta. Harvoista haudoista on löytynyt edes vähäisiä jäänteitä vainajista, ja vaikuttaa siltä, että avaimenreikähaudat on tehty soturipäälliköille. Vain äärimmäisen harvoissa tapauksissa on päällikön lisäksi haudattu toinenkin henkilö omaan hautaansa, ja tällöin kyseessä on saattanut olla kyseisen päällikön vaimo tai vastaavassa asemassa oleva naishenkilö. On myös vaihtoehto, että mahdollisesti olisi kyseessä kahden perättäisen (isä ja poika tai isoisa ja lapsenlapsi?) päällikön hautaaminen samaan hautaan.

Useimpiin hautoihin uskotaan haudatun soturipäällikköjä, ja tätä käsitystä vahvistaa heidän mukanaan hautoihin asetettu raskas aseistus. Useimmista haudoista on löydetty useita erityyppisiä aseita (*katanoita* eli miekkoja, keihäitä, tikareita, yms.) sekä haarniskoja ja työkaluja, jotka olivat tärkeitä soturille sotaleirissä. Monissa haudoissa on ollut enemmän kuin yksi miekka ja kymmeniä rautaisia nuolenpäitä. Useimmiten miekat, joita on sekä yksi- että kaksiteräisiä, on aseteltu vainajan molemmille puolille. Joissain tapauksissa vainaja on puettu täyteen sotavarustukseen ja toisinaan haarniska on löytynyt syrjemmältä, usein vainajan jalkojen juuresta. Lisäksi on löytynyt enemmän tai vähemmän hyvin säilyneitä satuloita.

Harvoista avaimenreikähaudoista on löytynyt minkäänlaisia tekstejä toisin kuin Egyptin pyramideista, jotka ovat täynnä erilaisia kirjoituksia. Kenties tällä on jotain tekemistä sen tosiasian kanssa, että japanilaisilta kesti pitkään ennen kuin he päätyivät yhtäläiseen kirjoitustapaan, joka on nykyään tunnetun monimutkaisen tavu- ja kuvakirjoituksen (*kana*-kirjaimisto ja *kanji*-merkistö) alkumuoto. Kuitenkin on löytynyt muutamia miekkoja, joihin on kaiverrettu kirjoituksia. Yksi kuuluisimmista on (kuva 3) vuonna 1968 aloitetussa Sakitama-Inariyaman kaivauksissa haudasta I löydetty miekka, jonka kaiverrukset havaittiin vasta vuonna 1978.

Kuva 3. Sakitama-Inariyaman haudasta I löytynyt miekka.
Lähde: Richard J. Pearson (ed.): Windows on the Japanese Past: Studies in Archaeology and Prehistory (Center for Japanese Studies The University of Michigan 1986), s. 382.

Luonnollisesti haudoista löytyy muutakin kuin sodankäyntivälineitä. Vainajien ohella on harvoin säilynyt mitään orgaanista materiaalia kuten luita, kangasta tai nahkaa. Esimerkiksi ei ole useinkaan löydetty muuten täydellisen sotisovan kypäriä, koska niiden epäillään olleen nahasta valmistettuja. Vaikka säilymisolosuhteet eivät ole olleet parhaat mahdolliset orgaanisille aineille, on muutamista haudoista löytynyt esineitä, joita

voitaisiin kutsua aarteiksi. Näiden kallisarvoisista metalleista ja kankaista valmistettujen aarteiden joukkoon lukeutuu kruunuja, kulta- ja hopearenkaita, lukematon joukko suuria ja pieniä koruja sekä jalokivin koristettuja esineitä. Vaikka tällaiset aarteet ovat monille ihmisille ihailun ja ihmettelyn kohde, ovat ne harvoin arvokkaita arkeologista tutkimusta suorittavalle. Toisaalta nämä esineet kertovat tarinaa Kofun-kauden yhteisön kansainvälisyydestä ja yhteyksistä muihin kulttuureihin Japanin saarten ulkopuolella.

Ei pelkästään esineistössä, vaan myös materiaaleissa näkyvät Kofun-kauden yhteydet mantereelle. Aikaisemmin mainittiin jo, että japanilaisten esineiden raudasta paljon on peräisin Kiinan alueelta. Myös monia arvokkaita jalokiviä ja puolijalokiviä on tuotu mantereelta Japaniin. Jade on erinomainen esimerkki.

Ehkä mielenkiintoisimpia löytöjä ovat niin sanotut symboliset esineet, joista tärkeintä tarinaa johtajuudesta kertovat vielä nykypäivänäkin Japanin keisarille kruunauksen yhteydessä luovutettavat kolme pyhää aarretta: peili (pronssia), miekka (rautaa) ja jalokivi. Nämä kolme esinetyyppeä ovat selkeästi esillä kaikissa kaivetuissa haudoissa, joiden epäillään olevat merkittävien johtajien tai keisarisuvun hautoja. Näistä kolmesta aarteesta mainittakoon jalokivet, joita kutsutaan kaareviksi jalokiviksi eli *magatama* (勾玉). Näille esineille löytyy täydellisesti vastaava ryhmä korealaisesta Sillan kuningaskunnasta. Myös peilit ovat merkille pantavia, sillä niitä on runsain mitoin. *Sankakuen-shinjūkyū*-tyylin peileillä tarkoitetaan Kiinasta tuotuja peilejä, joihin on kuvattu jumaluuksia ja eläimiä ja joiden reunoilla on kolmioista koostuva poikkileikkaus.

Viehättäviä ovat myös kymmenet (ehkä jopa sadat) pronssista valmistetut tiukumaiset kellot. Näitä kelloja käytetään shintō-seremonioissa ja kiinnittämään jumalten huomio rukoilijaan. Varmasti jotakin symbolista arvoa on myös sillä, että nämä kellot esiintyvät usein kolmena kappaleena yksinkertaiseen renkaaseen kiinnitettyinä.

Kaikki hauta-antimet ovat metallityön taidonnäytteitä. Ne on koristeltu hyvin yksityiskohtaisesti kuvaamaan Japanin myyttejä, käytyjä sotia ja kahakoita sekä metsästystilanteita. Harvoin on kuvattu minkäänlaisia elämän yksityisluontoisempia, esimerkiksi perhe-elämän tilanteita, ja naisia esiintyy hyvin harvoin. Samoin arkielämän esineistöä, kuten saviruukkuja ja ruokailuvälineitä, vaikuttaa olevan hyvin vähän. Haudat antavat herkästi kuvan yhteiskunnasta, jossa naisia ja lapsia ei ole ja eletään jatkuvassa sotatilassa. Näin tuskin on ollut. Haudat lienevät kuuluneet yhteiskuntaluokalle, joka edelsi *samurai*-luokkaa.

LUKON HELAT JA KORISTEET

Haniwa-hahmot (埴輪) ovat selkeästi muuttuneet edeltäjistään *dogū*-hahmoista (土偶), joita valmistettiin Jōmon-kaudella. Sana *haniwa* tarkoittaa vapaasti käännettynä savirengasta. Sillä viitataan näiden savesta valmistettujen ja poltettujen keramiikkaesineiden aivan ensimmäiseen muotoon.

Alunperin *haniwa*-hahmot olivat yksinkertaisia poltettuja sylinterejä, joiden arvellaan symbolisoineen erilaisia ruukkuja ja säilytysastioita. Mikään arkeologinen löytö ei ole vakuuttavasti osoittanut näiden sylinterien funktiota. On esitetty erilaisia teorioita, joiden mukaan ne olisivat symboloineet vainajalle tarkoitettuja uhrilahjoja. Tämä katsomus voi olla kuitenkin voimakkaasti nykyisen shintolaisuuden värittävä, sillä japanilaiset vievät esi-isiensä haudoille erilaisia lahjoja juhla- ja vuosipäivinä.

Haniwa-hahmojen seuraavan kehitysasteen tulkinta on kuitenkin huomattavasti helpompaa kuin pelkkien eri tavoin koristeltujen sylinterien, sillä *haniwat* muuttuivat selkeästi esittäviksi esineiksi. Erilaisia hahmoja on melkoinen joukko. Eri säätyihin kuuluvia ihmisiä, monenlaisia eläimiä ja tunnistettavia asuinrakennuksia on löydetty. Esittävien *haniwa*-hahmojen suora esikuva löytyy Kofun-kauden aikaiselta mantereelta ja tarkkaan ottaen Kiinasta. Japanilaiset kopiot eivät kenties komeudessaan yllä kiinalaisten esikuviansa rinnalle, jotka saattavat esittää luonnollisen kokoisia

ihmisiä ja eläimiä ja jotka *haniwa*-hahmoista poiketen on haudattu keisarien mukana maan alle.

Avaimenreikähautojen päälle asetellut ihmismäiset *haniwa*-hahmot kuvaavat pääasiallisesti Kofun-kauden hovin ja aateliston elämää. Samoin kuin itse valtaiset haudat myös *haniwat* tukevat ja korostavat Kofun-kauden tiukkaa sääty-yhteiskuntaa. Siinä missä aateliset on vaatteitaan myöten kuvattu yksityiskohtaisen tarkasti, on vähempiarvoista talonpoikaa esittävä *haniwa* aateliseen verrattuna pienekkö, sylinterimäinen hahmo, jossa ainoastaan kasvot on muotoiltu esittäviksi.

Aatelistoa esittävät *haniwat* ovat äärimmäisen yksityiskohtaisia ja tarkkoja. On vaikea sanoa, onko hautoja vartioivista hahmoista osa muovailtu vainajan näköiseksi. *Haniwa*-hahmojen joukossa on suhteellisen vähän naispuolisia hahmoja ja suurin osa näistäkin hahmoista on tanssijattaria tai aatelisten vaimoja tai kurtisaaneja. Näistä hahmoista on kuitenkin saatu selville, että jo tuolloin esiintyjät ja soittajat käyttivät *koto*- ja *biwa*-kielisoittimia. Ihmismuotoisissa hahmoissa paino vaikuttaa olevan sotureilla eli täydelliseen sotavarustukseen pukeutuneilla mieshahmoilla, joiden varustukset on kuvattu hyvin selkeästi ja yksityiskohtaisesti. Koska itse haudoista ei ole löytynyt hyvin tai kokonaisuutena säilynyttä Kofun-kauden sotavarustusta, ovat nämä yksityiskohtaiset *haniwa*-sotilaat auttaneet tutkijoita heidän selvittäessään haudoista löytyneiden palasten asemaa ja funktiota todellisessa sotavarustuksessa.

Rakennuksia esittävistä *haniwa*-esineistä on välittömästi nähtävissä, että perinteinen japanilainen arkkitehtuuri on ollut olemassa jo Kofun-kaudella muuttuen myöhemmin aikakausina vain vähän. Rakennuksissa ei variaatiota ole niin paljon kuin ihmishahmoissa. Tämä tarkoittanee sitä, että perusrakenteeltaan ja -ulkomuodoltaan aatelisten ja rahvaan asuinrakennukset olivat suurin piirtein samanlaisia.

RIKKONAINEN AVAIN

Kofun on selkeästi aikakautta, jolloin Japanin nykyisinkin voimakas patriarkalisuus muodostui. Tätä osoittaa sekin, että yläluokan haudoista ei ole löydetty naisvainajia eikä naisellisuuteen liitettäviä esineitä. Se on myös takuuvarmasti aikakausi, jolloin myöhemmin voimakkaasti vaikuttanut keisarin jumalallisuuden perusta laskettiin japanilaiseen yhteiskuntaan. Samoin kuin muinaiset egyptiläiset korostivat faraidensa jumalallista olemusta Horus-jumalana, muinaiset japanilaiset lähes kolme vuosituhatta myöhemmin ryhtyivät korostamaan omien hallitsijoidensa ja aatelisten alkuperää jumalatar Amaterasun suorina jälkeläisinä rakentamalla monumentaalisia hautakumpuja. Olisi kuitenkin mielenkiintoista tietää, miksi japanilaiset Kofun-kaudella valitsivat hautojensa muodoksi avaimenreiän. Alkujaanhan muotoja oli useita muitakin.

Kofun-kausi oli Japanissa voimakasta kehittymisen ja omaksumisen kautta, jolloin monet perimmäiset nykypäivän Japania edustavat tavat ja uskomukset kehittyivät. On kuitenkin surullista havaita, miten helposti ihminen harhautuu väärälle polulle etsiessään totuutta omista juuristaan ja esisistään. Yhtenä esimerkkinä olkoon japanilaisia järkyttänyt arkeologinen skandaali, kun vuonna 2000 saatiin selville, että suuresti kunnioitettu arkeologi **Fujimura Shinichi** oli väärentänyt monia tekemiään paleoliittisia löytöjä.

Skandaalit, arkeologisten kohteiden tuhoutuminen rakennushankkeiden vuoksi, hautarosvous ja silkka ajan hammas estävät nykypäivän ihmistä tuottamasta täydellistä avainta, joka avaisi oven menneisyyteen. Arkeologit yrittävät löytää avainta, joka auttaisi tulkitsemaan menneiden ihmisten ajatuksia ja arvoja. Arkeologinen aineisto sisältää kuitenkin harvoin löytöjä, joissa menneisyyden ihminen olisi kirjannut ylös jokaisen elämänsä ohjanneen uskomuksen, tavan ja selityksen. Ihminen on harvoin täysin tietoinen kaikesta siitä mentaalaisesta perinnöstä, joka häntä ajaa eteenpäin.

LÄHTEET

Aikens–Higuchi 1982

Melvin C. Aikens, Takayasu Higuchi, *Prehistory of Japan*. Academic Press, New York 1982

Barnes 1999

Gina L Barnes, *The Rise of Civilization in East Asia: The Archaeology of China, Korea and Japan*. Thames and Hudson, London 1999.

Imamura 1996

Keiji Imamura, *Prehistoric Japan. New perspectives on insular East Asia*. UCL Press, London 1996.

Fält–Nieminen–Tuovinen–Vesterinen 2006

Olavi K. Fält, Kai Nieminen, Anna Tuovinen & Ilmari Vesterinen, *Japanin kulttuuri*. Otava, Helsinki 2006.

Anazawa–Manome 1986

Wakou Anazawa, Junichi Manome, "Two Inscribed Swords from Japanese Tumuli: Discoveries and Research on Finds from the Sakitama-Inariyama and Eta-Funayama Tumuli". *Windows on the Japanese Past: Studies in Archaeology and Prehistory*. Ed. by Richard J. Pearson. Center for Japanese Studies. The University of Michigan, Ann Arbor 1986.

Tsude 1996

Hiroshi Tsude, "Homogeneity and Regional Variability in Cultures of The Kofun Period". *International Symposium 1996. Interdisciplinary Perspectives on the Origins of the Japanese*. Ed. by Keiichi Omaoto. International Research Center for Japanese Studies, Kyoto 1996.